

ACC. NR M. 13013:1-7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Småland* Upptecknare: *B. O. Bondesson, Lesjöfors*
 Härad: *L. Möre* Berättare: *" " "*
 Socken: *Gullabo* Berättarens yrke: *folksamkoll.*
 Uppteckningsår: *1953* Född år *1884* i *Gullabo*

Det späda barnets klädsel och vänd. s. 1-7 Lu F 97
 (teckn. a' sid. 7.)

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 13013:/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

DET SPÄDA BARNETS KLÄDSEL OCH VÅRD.

Tidpunkten för nedanstående beskrivning förskriver sig till 1800-talets senare hälft eller från 1870-80 Och 90-talet. Den samhällsklass det är fråga om småbönder och deras likar såsom hantverkare av skilda slag och handlare etc.

Klädsel.

Spädbarnets klädsel bestod av flera delar, och det skulle en säker, kunnig och van hand till, för att påklädningen blev riktig. Klädesplaggen var flera och de skulle tas på i en bestämd ordning. De förnämsta och vanligaste kläderna var av linne eller bomullstyg och lindan eller "sveipan" som dialektuttrycket lydde var av ylletyg e.d.

Spädbarnets klädsel utgjordes av följande plagg:

1. Pinkan eller tröjan av linnetyg och lika lång som barnet.
2. Arslappen, en fyrkantig duk av linne kring stjärtpartiet och uppvikt mellan benen..
3. Lindan eller sveipan att linda om barnet.
4. Mössan eller barnahättan.

Samtliga dessa persedlar var av bomull eller linne utom lindan, som var av varmare material. Den hade en längd av flera alnar och var kantad med band. Dess bredd var omkring 5 tum. Slutänden var försedd med band att knyta över barnets bröst

Luf. 97
/

och på så sätt sammanhålla hela lindan omkring barnets. Över huvudet sattes mössan med talrika spetsar och band allt efter den råd man hade till lyx och utbrodering. Det hörde till gammal god sed att gudmor förärade barnet en del kläder och då vanligen en mössa.

Någon skillnad i klädseln för pojkar och flickor i spädbarnsåren var det inte. Det var först efter något år differentieringen i klädseln började.

Någon större skillnad i fest- och vardagsklädsel kan man inte tala om. Det var i så fall att festklädseln var nytvättad och nystruken och barnet ståtade i den vackraste spetsmössan.

En nyhet, som inträdde i spädbarnklädseln vid sekelskiftet eller strax efter, var, att lindan lades bort och barnets rörelsefrihet blev större. Fram till denna tid hade ~~hade~~ spädbarnsutstyrseln strängt följt traditionen från föregående släktled med en ytterst liten förändring under tidens lopp

Dopdräkten, som ^{var} ofantligt påkostad med spetsar och färgglada bandrosetter, kunde, om man hade råd därtill, göras till barnets dop och skänkas till det. Det vanligaste var dock att man lånade dopskjorta för tillfället. Det var ett plagg som var rikt broderat, sytt av vitt tyg, tvättat och nystruket. Det var gudmors uppgift bl.a. att skaffa dopskjorta.

Småbarnskläderna gömdes och förvarades för kommande behov. Det var då först sådana persedlar som pinka, linda och mössa. Arslappen varade inte så länge även om man använde torr vitmossa för att hålla barnet rent. Det var brukligt i de fattiga hemmen att man använde torkad vitmossa i stället för tygtrasa vid rengöring. Allt efter att barnet tillväxte utbyttes spädbarnskläderna. Lindan lades bort, då barnet började röra på benen så pass att lindan mera hindrade än skyddade.

Skötsel och vård.

Det nyfödda barnet tvättades och navensträngen slogs knut på och bands om. Antiseptiska medel var okända, men man hade i stället knoka gubbar och gummors förhållningsregler att följa. Man bytte på barnet som regel flera gånger på dygnet. Somliga barn misssköttes och följderna blev komplikationer av skilda slag. Barnet låg i en vagga och vyssjades till sömns av någon gammal gumma eller av en äldre syster eller bror, då modern själv var upptagen av annat göromål. Hon hade mycket att styra och ställa om både inomhus med matlagning och disk, städning och tvätt och utomhus i lagården med att mjölka och ge kreaturen foder. Mannen var upptagen med gårdens skötsel och hade ingen tid till övers åt barnavård. Det var ett strävsamt liv för den som hade ett mindre jordbruk att sköta och därtill stor familj.

ACC. N:R M. 13013:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spädbarnet låg merendels hos modern, och det hände att hon av trötthet somnade och låg ihjäl barnet. Om modern led av kraftig mjölkgivning, kunde man i vissa fall låta andras spädbarn dia eller sökte man tömma bröstet för hand. Modersmjölken ansågs som ett bra medel mot kikhosta och därför kunde även större barn få sådan insprutad i munnen.-

Spädbarnet tvättades i ljust vatten dagligen och somliga var mycket noga med skötseln. Då modersmjölken inte räckte uppföddes barnet med flaskmjölk. Hade man inte tillgång till mjölk fick barnet nöja sig med sockervatten, uppkokt vatten i vilket man upplöst socker. Det fick tjänstgöra som nödfallsföda och mellanmål.

Spädbarnet skulle sova på höger sida till en början och efter hand som det växte till växlade man läge från höger till vänster. Barnet användes vid 1 års ålder i vanliga fall. Det kunde växla något beroende på om det var ett kraftigt eller svagt barn.

Då barnet började få tänder, fick det annan föda tillsammans med di. Då det ännu inte hade tänder, tuggade man till det. "Sockerduk" fick barnet, då det kinkade. Det var en linnelapp i vilken man lagt in socker och format till ett slags napp. Det kunde hända att en gammal farmor eller annan äldre kvinna

ACC. N:R M. 13013:57.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tuggade hårt bröd eller smörgås och stoppade i munnen på barnet. Att karlar tuggade till småbarn kunde inte gå för sig, då nästan alla tuggade snus, vilket uppblandat med tuggan inte var någon lämplig diet för ett spädbarn. Det hade den kloka modern klart för sig, även om hon i många fall kunde tillgripa lika oaptitliga medel, då det gällde att rädda sitt barn vid sjukdom etc. För att få barnet att sova vaggades det, och man sjöng vaggvisor för det. Om det inte hjälpte fick man ta det ifamnen och försöka lugna det. Då det var omkring årsgammalt fick det krypa omkring på golvet och så småningom lära sig stå och gå. Det hade därvid hjälp av något äldre syskon. Hade man inte tid att lära det gå, fick det en gångstol, och med dess hjälp kunde det förflytta sig på golvet.

Både smeknamn och öknamn användes på barnen. Den sitnämnda sorten då de var besvärliga och kinkiga.

Vaggvisorna var många med sövande melodi och rytm. Somliga var hemgjorda eller omstöpta kända vaggsånger. Ex. Sov i ro du lilla barn tidsnog får du vaka. Bäst man lever ska man dö och bli jord tillbaka. - En annan löd: Vyssa nana litet barn stort i ändan som en kvarn och ben som sölvakäppar. Kan int annat vara har så många fara (fäder), en i Lund och en i Skåna en i sol och en i måna, utom alla studenter och präster.

En lydde: Tyst barn, far är hemma rakan ligger på taket! --

Fadern sysselsatte sig mycket litet med spädbarnet, och han saknade det rätta handlaget härför. Han kunde visserligen vagga barnet och se till det, ifall modern hade annat att syssla med. Den manlige person som var villigast att hjälpa och se till de små var morfar ^{eller} och farfar, vilka bodde i närheten eller i samma hus som familjen. Undantagsgubben, som han av "oskyldigt" folk kallades. Med oskyldigt menades personer som inte räknade släktskap med varandra.

De utomäktenskapliga barnen blev vanligen illa skötta, ifall de råkade ha en fattig piga till mor. Men många blev väl skötta, beroende ^{på} morföräldrarnas inställning till barnet. Somliga fattiga pigor födde sina barn i ensamhet och fick lida ofantligt.

En flicka kallad Bomma-Cissan födde ett barn i ensamhet och då ingen kunde hjälpa henne vid förlossningen, måste hon själv bita av navelsträngen och frigöra barnet.

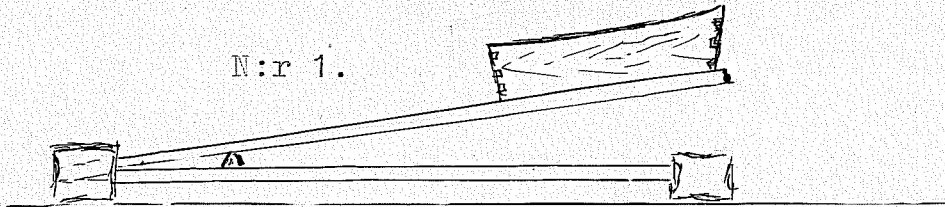
En kvinna som fött barn fick inte vistas ute~~x~~ efter mörkrets inträdande, förrän hon blivit kyrkotagen, ty då kunde hon bli utsatt för mörkrets onda makter. Han kunde bli förlamad eller få någon annan obotlig sjukdom. Mycket farligt om man blev leten eller kastkramad, och barnet kunde få skärvan eller någon besvärlig åkomma. Det var mycket ^{svårt} / en icke kyrkotagen kvinna hade att iakttaga efter det hon fött barn.

ACC. N:R M. 13013:2.

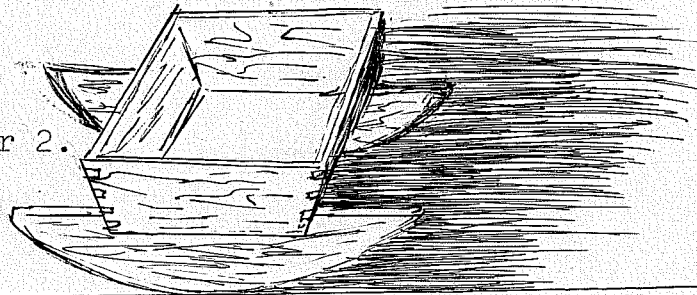
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Olika vaggtyper som förekom inom Gullabo socken under förra århundradet. Den övre typen var den äldsta.
Båda slagen tillverkade inom socknen.
Den n:r 1 var nog den som förekom mest.

N:r 1.

N:r 2.

Utom dess vaggor, som stod på golvet, hade man även de som liknade en gunga och var upphängda i taket.
Under senare tid ha flätade korgsängar kommit till användning som spädbarnsbäddar.